

**ОДНОРІДНІ ЧЛЕНИ
РЕЧЕННЯ
ЗІ СПОЛУЧНИКОВИМ,
БЕЗСПОЛУЧНИКОВИМ
І ЗМІШАНИМ ЗВ'ЯЗКОМ**

Мета уроку:

- розширити та поглибити знання про однорідні члени речення, способи зв'язку між ними;
- навчити знаходити різні ряди однорідних членів у реченні;
- закріпити правила вживання розділових знаків у реченнях з однорідними членами;
- розвивати творчі й комунікативні здібності учнів, їх самостійне критичне мислення, вміння усно й письмово висловлювати свої думки, почуття, аргументовано доводити власну думку;
- сприяти художньо-естетичному вихованню учнів засобами краси рідного краю.

**Підкреслити всі члени речення.
Вказати ті, що відповідають на одні й ті самі
запитання, відносяться до одного й того ж
члена речення.**

- Раділи і садок, і поле, і долина...(Л.Глібов)
- Річка синіє, зітхає, сміється... (М.Рильський)
- Закони вод, вітрів і хмар відкрились нам у ті
далекі дні (В.Сосюра)
- Голубі, зеленкуваті, фіолетові присмерки
спадають степом (І.Цюпа)

**Однорідні члени
речення – це...**

Академічний тлумачний словник

ОДНОРІДНИЙ -

- **1.** Який належить до того самого роду, розряду, характеризується однаковими рисами, ознаками.
- **2.** Який має однаковий склад, однакові властивості в усіх своїх частинах.

Однорідні члени речення:

Рівноправні між собою

**Відповідають на одне й те саме
запитання**

**Відносяться до одного й того ж
члена речення**

Виконують однакову синтаксичну роль
(можуть бути *підметами, присудками,
додатками, означеннями, обставинами*)

Знайдіть у реченнях однорідні члени. Визначте їх синтаксичну роль.

1. Степ яснів, ширився, невтомно розгортав один за одним безбережні сувої і стелив під ноги вершникам то ясні плахти різнобарвного зілля, то зелені смуги жита й пшениці, то шовкові вруна ковили та чаполочі(С. Добровольський).
2. Тягнуться до сонця і квітки, і трави, віти кучеряві, гори голубі (В.Сосюра).
3. Стоять тихо, спокійно дерева безлисті (Филипович)
4. Кожна лугова квітка, кожна рослина дихала своїм нектаром, переливала його з пелюстки на пелюстку (М.Сингаївський)
5. Ліс спочивав од вітру й дощу, що кілька днів підряд не давали спокою ні деревині, ні листочку, ні найдрібнішій билинці (М.Жук).

Словникова робота

- **Чаполоч** (*чапула, чапол, зубрівка*) – трав'яниста рослина.
- **Сувій** - стародавній на папірусі чи пергаменті, згорнутий у рукопис трубку.
- **Плахта** — незшита поясна частина жіночого українського національного вбрання, що виготовлялася з полотнищ барвистої клітчастої вовняної тканини.
- **Вруно** - густі сходи посівів; густа вовна з овець.
- **Ковила** - трав'яниста рослина заввишки 60-110 см
- **Билина** - стебло трав'янистої рослини.
- **Нектар** - солодка, цукриста рідина, яку виділяють нектарники рослин.

Закінчити речення однорідними членами і записати.

До чого ж гарно й ... було в нашому городі!
Ото як вийти з сіней та подивитись навколо –
геть-чисто все зелене й А сад було як зацвіте
весною! А що робилось на початку літа – огірки
цвітуть, ... цвітуть, ... цвіте. Цвіте малина, ... , ...
, А соняшника, а ... , ... , ... , ... , ... !
Чого тільки не насадить наша невгамовна мати

(О.Довженко)

Порівняйте свій текст з авторським

До чого ж гарно і весело було в нашому горóді!
Ото як вийти з сіней та подивись навколо — геть-
чисто все зелене та буйне. А сад було як зацвіте
весною! А що робилось на початку літа — огірки
цвітуть, гарбузи цвітуть, картопля цвіте. Цвіте
малина, смородина, тютюн, квасоля. А
соняшника, а маку, буряків, лободи, укропу,
моркви! Чого тільки не насадить наша невгамовна
мати (О. Довженко «Зачарована Десна»).

Зв'язок між однорідними членами:

Безсполучниковий (інтонація)

Сонце всміхається **перехожим,**
деревам, будинкам.

Сполучниковий

На вулиці **сонячно, *але* вітряно.**

Змішаний

Гори, долини *й* сади сумують
за теплом.

Визначити тип зв'язку між однорідними членами

1. Сім погод надворі: сіє, віє, мутить, крутить, рве,
зверху лє, знизу мете.
2. Білосніжний снігопад вкрив і лан, і ліс, і сад.
3. Сніг покрит кущі, замів дороги.
4. День був ясний, сонячний і теплий.
5. Усе навколо прагло сонця, спокою, волі.
6. На пагорбах росли смереки й кипариси.
7. Сонце зігріло і сніг, і густий садок, і річку в балці.

Однорідні члени речення бувають:

Непоширеними:

- **Старезний, густий, предковічний** ліс
на Волині (Леся Українка)

Поширеними:

(мають при собі залежні слова)

- Починалося нове життя **з новими
стосунками, з новими інтересами**
(О. Гончар)

Визначити поширені та непоширені однорідні члени речення

1. Тут були і мальовничі яблуневі сади, і яскраво-зелені пасовиська, і мілководні озерця.
2. Ясна смуга на воді все ширшає, більшає та довшає.
3. Сонце намалювало стежку на воді, змінило колір і сховалось за обрієм.
4. Перед очима гейзери цвіту, фонтани холоднувато-гарячого багаття, каскади райдужного сяйва.
5. Садок і церква, верби й вітряки мали якийсь фантастичний вигляд...

І.С.Нечуй-Левицький

**Відношення між однорідними
членами речення, що
поєднуються за допомогою
сполучників сурядності**

Єднальні

Сполучники: *і, й, та(=і), і...і, ні..ні, ані.*

Інтонація *переліку.*

*Ані хвали, ні пишних нагород мені не
треба...*

Протиставні

Сполучники: *а, але, та(=але), проте, зате,
однак.*

Інтонація *протиставлення, порівняння.*

Світить місяць, та не зріє.

Розділові

Сполучники: *або, чи, або...або, чи то...чи
то.*

Інтонація *чергування, взаємовиключення.*

*Чи то страх, чи то подив мелькнув у його
очах.*

Визначити типи зв'язку між однорідними членами, відношення між ними.

1. Мене все життя ваблять і хвилюють зорі ...

За М. Стельмахом

2. Над дорогою попадалась вся в цвіту груша або кущ черемхи (М.Коцюбинський).

3. Тече вода в синє море, та не витікає...(Т.Шевченко).

4. Зітхають яблуні чи то шепочуть? (Г.Фалькович).

5. Чарівною птахою злітає музика і заповнює все довкола(О. Доріченко).

6. А знизу, з-під палуби, лине сумна, неголосна, зате рідна українська пісня (С.Плачинда).

7. Зойкнуло чи то дерево, чи то залізо (А.Дімаров).

8. Місяць пливе оглядати і небо, і зорі, і землю, і море.

Т.Шевченко.

**Скласти речення з однорідними членами,
використовуючи єднальні, протиставні та
розділові сполучники.**

Звірі, занесені до Червоної книги

Віснук вухатий

Зубр

Кіт лісовий

Рись звичайний

Хотрах крапчастий

Лис корсак

Не є однорідними членами:

Повторювані слова, що надають емоційної виразності: *Плавала, плавала. Думав, думав.*

Фразеологічні сполучення з повторюваними сполучниками: *І сміх і гріх. Ні риба ні м'ясо.*

Однакові за формою дієслова, що означають ускладнену дію: *Піду подивлюся. Дивишся не надивишся.*

Визначте речення з неоднорідними членами.

1. День був ясний, сонячний і теплий.
2. Тихо-тихо шумлять-перешіптуються осоки.
3. У безмежній чорноті й тиші пливе й пливе своїм шляхом рідна планета.
4. Люблю я бистрину життя, прозору, поривну, глибоку.
5. Дивиться вона не надивиться на свого сина: втішається не навіщається своїм Івасем .
6. На пагорбах росли смереки й кипариси.
7. Враз ні сіло ані впало з брязком відчинились двері

(І. Франко).

Ні світ

**Ні
живий**

І так

Ні пава

Ні туди

**«Добери пару
і поясни значення»**

**І
нашим**

**Ні
слуху**

Ні пуху

Ні собі

**Ні в
тин**

Значення фразеологізмів

- Ні світ ні зоря – дуже рано, на світанку.
- І так і сяк – як завгодно, усіма способами.
- Ні живий ні мертвий – дуже наляканий
- Ні пава ні гава – ніяка, посередня (людина).
- Ні слуху ні духу – не давати про себе знати.
- Ні в тин ні в ворота – нікуди не годиться.
- Ні собі ні людям – без усякої користі.
- Ні пуху ні пера – побажати удачі.
- І вашим і нашим – хитра, догідлива, безпринципна (людина).
- Ні туди ні сюди – безвихідне становище.

Сьогодні на уроці я...

- Зрозумів, що однорідними членами є...
- Між однорідними членами бувають такі зв'язки...
- Поширеними є...
- Непоширеними є...
- Не є однорідними...

Домашнє завдання

- **1.** Опрацювати теоретичний матеріал за підручником.
- **2.** Написати твір-мініатюру «Мій улюблений співак», використовуючи однорідні члени речення.